

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308–9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl : 17 Sayı : 48 Aralık 2024

Yayın Geliş Tarihi: 11.10.2024 Yayına Kabul Tarihi: 18.12.2024

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1565384>

156Makale Türü: Araştırma Makalesi/Research Article

Atıf/Citation: Arslan, M. ve Topal, N. (2024). Emanet Çeyiz (Mübadele İnsanları) Romanına Göre Niğde ve Çevresi. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 182-207.

EMANET ÇEYİZ (MÜBADELE İNSANLARI) ROMANINA GÖRE NİĞDE VE ÇEVRESİ

Meryem ARSLAN* **Nevzat TOPAL****

Öz

Türk Rum Mübadelesi Sözleşmesi ile Anadolu'da yaşayan Ortodoks Rumlar'la Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türklerin, karşılıklı olarak yer değiştirmesine karar verilmiştir. Anlaşma gereği olarak halk, kısa sürede göç ettirilmeye çalışılmıştır. Halkın göç etmesi, güvenlik başta olmak üzere sosyal ve ekonomik alanda çeşitli sıkıntılara neden olmuştur. Mübadelenin bu yönleri, çeşitli çalışmalarda akademik düzeyde ele alınmıştır. Buna karşın mübadelenin insanlarla ilgili yönü, anıları ise daha sınırlı olarak son dönemlerde derlenmeye ve incelenmeye başlanmıştır. İlk mübadillerin çoğu yerleşme, uyum ve güvenlik sorunlarından kaynaklı olarak yaşadıklarını yazıya aktaramamıştır. Ancak ikinci nesiller ve/veya araştırmacılar konuya eğilmeye başlayınca mübadelenin her bir bireye özgü yönleri daha çok merak edilir olmuştur. Mübadil anılarının hikâye ve romana dönüşmesi, onların içerisinde mübadeleyle, yaşanan çevreye, kültürel özelliklere dair bilgilerin de aktarılmasını sağlamıştır. Bundan dolayı mübadil yaşamını yansıtan edebi ürünler hem mübadelenin ulaşım süreci hem halk tarafından yaşananlar hem de ilgili yerleşim yerine ulaşıldıktan sonraki süreçler açısından veriler sunabilecek belge niteliğindedir. Bunlar, özelde yöre halkı ve bireysel araştırmalar için genelde de mübadeleyle ilgili birikim oluşturmak amacıyla incelenmeyi ve

* Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İnsani ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, ameryem@onu.edu.tr

** Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İnsani ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, nevzattopal@hotmail.com, Niğde/Türkiye

tasnif edilip değerlendirilmeyi beklemektedir. Bu çalışmanın da temel amacı bunu gerçekleştirmektir. Çalışma kapsamında Emanet eyiz adlı bir mübadele romanında geçen Niğde ve çevresi ile ilgili anılar ve mübadelede Niğde'nin önemi, Niğde dolaylarından giden mübadiller ve serüvenleri ortaya çıkarılmak istenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Mübadele, mübadil, mübadele romanı, Kemal Yalçın, Emanet eyiz

NİĞDE AND ITS SURROUNDINGS ACCORDING TO THE NOVEL EMANET ÇEYİZ (EXCHANGE PEOPLE)

Abstract

With the Turkish-Greek Exchange Agreement, it was decided that the Orthodox Greeks living in Anatolia and the Muslim Turks living in Greece would be mutually displaced. In accordance with the agreement, efforts were made to emigrate the people in a short time. The migration of people has caused various problems in the social and economic fields, especially in security. These aspects of exchange have been addressed at the academic level in various studies. On the other hand, the human aspect of the exchange and its memories have begun to be collected and examined in a more limited manner in recent years. Most of the first immigrants could not write down their experiences due to settlement, adaptation and security problems. However, when second generations and/or researchers began to focus on the subject, the aspects of the exchange specific to each individual became more curious. The transformation of exchange memories into stories and novels enabled the transfer of information about the exchange, the environment and cultural characteristics. Therefore, literary works reflecting the exchange life are documents that can provide data in terms of both the transportation process of the exchange, the experiences of the people, and the processes after reaching the relevant settlement. These are waiting to be examined, classified and evaluated for local people and individual research in particular, and in order to create knowledge about exchange in general. The main aim of this study is to achieve this. Within the scope of the study, it was aimed to reveal the memories about Niğde and its surroundings in an exchange novel called Emanet eyiz, the importance of Niğde in the exchange, the exchanges going around Niğde and their adventures.

Key Words: Exchange, exchangeable, exchange novel, Kemal Yalçın, Emanet eyiz.

1. GİRİŞ

Mübadele kelime anlamıyla takas, değişim demektir, ancak terim olarak iki veya ikiden fazla devlet arasında imzalanan bir anlaşmayla yürütülen ve denetlenen zorunlu nüfus hareketidir. Mübadelenin bu yönleri, çeşitli çalışmalarda akademik düzeyde ele alınmıştır¹. Türk Rum Mübadelesi Sözleşmesiyle Anadolu'da yaşayan Ortodoks Rumlarla Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türklerin, karşılıklı olarak yer değiştirmesine karar verilmiştir. Bunun sonucunda Yunanistan'dan 500.000; Türkiye'den 1.200.000 kişi bir daha ayrıldıkları memleketlerine dönmemek üzere göç etmiştir. Göç, güvenlik başta olmak üzere sosyal ve ekonomik alanda çeşitli sıkıntılara neden olmuştur.

Arı'ya göre dünya tarihinde en fazla göç eden milletlerden biri olan Türkler, göçle ilgili anılarını Türk tarihi boyunca neredeyse hiç yazmamıştır. Eğer yazsalar idi edebiyat dışında sanat alanlarında da göçle ilgili bir birikim oluşabilirdi: *"Gerçekte 'göç' Türklerin bilinen en eski tarih dönemlerinden bugüne yakalarından hiç düşmeyen bir yazgı gibidir. (...) Ancak gerek tarih alanında gerek diğer toplum bilimi çalışmalarında ve gerekse yazılı ve görsel sanat alanlarında göçü ele alan çalışmalar, bir elin beş parmağını geçmeyecek kadar azdır. (...) günümüzde bile ne yazık ki bu alanlarda Türklerin tarihinde göçün önemini içselleştirip kanıksayarak konuya eğilme istenci neredeyse-sınırlı çalışmaların dışında- bütünüyle karşılıksızdır. Bu istencin karşılığı denilebilecek tarih, edebiyat ve görsel sanat metinleri ve ürünleri büyük bir boşlukta gibidir ve bu boşluğun yakın bir gelecekte doldurulabilmesi de neredeyse olası değildir"* (Arı, 2017: 9).

---

¹ Bu tür çalışmalardan bazıları şunlardır: (Arı, 2012; Düşgün, 2017; Kodaman, 2008; Millas, 2005; Öksüz, 2000, Sezer, 2012).

Mübadele kapsamında “İstanbul’un dışında yer alan Türkiye topraklarındaki Rum-Ortodokslar ile Batı Trakya dışında yer alan Yunanistan’daki Müslüman-Yunan topluluklarının 1 Mayıs 1923’ten başlayarak gerçekleştirdikleri zorunlu mübadele için kullanılmıştır. Mübadiller bu göçü, andalay² olarak adlandırır. Mübadeleye maruz kalan kişilere ise mübadil denilmektedir. Mübadiller, birinin yerine gelme, bir dinî inanç sonucunda farklılaşma, çift yönlülüğe vurgu yapma, bir ulusun homojen yapı sağlaması için gerekli olan zemini hazırlama gibi olguları da içerdiği için göçmenlerden ayrılmaktadır. Kavramın yaygınlaşması 1990 yıllarından sonra olmuştur. İlk yıllarda mübadiller muhacir (halk arasında macur) olarak adlandırılmışlardır. Buna karşılık Yunanistan’da Anadolu’dan gelen Rumlar, iltica, sığınmacı manasına gelen refugee ile adlandırılmışlardır. Bunda Yunanistan’ın siyasi birtakım göndermeler yapma ihtiyacı etkili olmuştur. Çünkü bir otorite ile çatışma ihtimali olan, can güvenliği bulunmayan, kimliksiz ve kayıt altına alınmamış kişi demek (Doğruyol, 2016: 4) olan sığınmacı, kendi anavatanından zorla kopartıldığı için “eski vataniyle bağlara sahiptir ve politik manada o eski topraklarda hak iddiasında bulunabilir (Sepetçioğlu, 2014: 53, 58-59).

1.1.Mübadeleye Giden Süreç ve Türk-Rum Mübadelesi

Osmanlı İmparatorluğu’nun 17. yüzyılın sonrasında hızla zayıflaması Balkanlarda yaşayan Türklerin kendilerini güvende hissetmemelerine neden olmuştur. Bunun sonucunda Balkanlarda yaşayan Türkler ve Müslüman topluluklar, özellikle 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi) ve I.-II. Balkan Savaşları sonrasında Anadolu’ya göç etmeye başlamışlardır. Benzer göçlerin Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da devam ettiği görülmektedir. Ancak Türkiye

---

² Bu kelime Yunancada αλλαγή şeklinde yazılıp değiş tokuş, mübadele, takas gibi anlamlara gelmektedir (<https://www.seslisozluk.net>).

Cumhuriyeti'nin de uluslararası alanda tanınması anlamına gelen Lozan Barış Antlaşmasına ek bir protokolle konulan 30 Ocak 1923 tarihli Mübadele Sözleşmesiyle Türkiye ve Yunanistan arasında Türk ve Rum nüfusunun değişimine karar verilmiştir. Bu değişim, en büyük nüfus değişimlerinden biri olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır. Yine Balkan Savaşlarıyla düzensiz bir şekilde yapılan Türk ve Rum göçleri, bu antlaşmayla sistemli ve planlı hâle getirilmeye çalışılmıştır. Ama bu istenildiği oranda gerçekleşememiş, her iki taraf da hem yollarda hem de ulaştıkları noktalarda can kaybı başta olmak üzere çeşitli olumsuzluklara maruz kalmıştır (Akgün-Kumsar, 2018: 14-15; Erdal, 2006: 11-16). Ancak göç hem Türkiye'nin hem de Yunanistan'ın homojen yapıda teşekkül etmesine imkân sunmuştur (Sepetcioğlu, 2014: 52-55). Bu nedenle denilebilir ki mübadele antlaşması, can ve mal kaybını korumak ve yeni bir nüfus yapısı oluşturmak için yapılmıştır (Doğruyol, 2016: 4).

1.2.Mübadele Romanları

Duygusal olarak her bireyi derinden etkileyen, kuşaklar boyunca aşılamayan travmalara dönüşen mübadelenin psikolojik ve sosyo-psikolojik boyutlarının (Arı, 2017:6) merak edilmesi, mübadele konusunun edebiyata taşınmasıyla mümkün olmuştur. Konunun edebiyata taşınma süreci, Yunanistan ve Anadolu'da farklı olmuştur. Rumlar, anılarını göçün hemen arkasından birinci ağızdan yazarlarken Türk mübadillerin anıları, mübadeleden yaklaşık 70 yıl sonra kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında mübadele konusunda bir suskunluk dönemi yaşanmış ve 1990'lara kadar mübadiller ve mübadele, romanlarda (Sarduvan, Dikmen Yıldızı, Çirkince, Ateş Gecesi, Kurt Kanunu gibi) çoğunlukla üstü kapalı biçimde birkaç cümleyle anımsatılan bir konu olarak ele alınmıştır (Atıf-Kumsar, 2018: 25). Milas'a göre Türk edebiyatında mübadele konusuna uzun süre yer verilmemesi, Yunanistan'ın yenik olarak mübadeleye girmesi,

Rumların sayısal çokluğu, Türklerin daha önce Balkan göçü deneyimi yaşaması, Türk nüfusun Rumlara göre okur-yazarlık oranlarının düşük olması gibi nedenlerden kaynaklanır (Milas, 2005: 418-422). Bunlara Türklerin yazma alışkanlığı da eklenebilir. Çünkü Arı'ya göre dünya tarihinde en fazla göç eden milletlerden biri olan Türkler, göçle ilgili anılarını Türk tarihi boyunca neredeyse hiç yazmamıştır. Eğer yazsalar edebiyat dışında sanat alanlarında da göçle ilgili bir birikim oluşabilirdi: “Gerçekte “göç” Türklerin bilinen en eski tarih dönemlerinden bugüne yakalarından hiç düşmeyen bir yazgı gibidir. (...) Ancak gerek tarih alanında gerek diğer toplum bilimi çalışmalarında ve gerekse yazılı ve görsel sanat alanlarında göçü ele alan çalışmalar, bir elin beş parmağını geçmeyecek kadar azdır. (...) günümüzde bile ne yazık ki bu alanlarda Türklerin tarihinde göçün önemini içselleştirip kanıksayarak konuya eğilme istenci neredeyse–sınırlı çalışmaların dışında- bütünüyle karşılıksızdır. Bu istencin karşılığı denilebilecek tarih, edebiyat ve görsel sanat metinleri ve ürünleri büyük bir boşlukta gibidir ve bu boşluğun yakın bir gelecekte doldurulabilmesi de neredeyse olası değildir” (Arı, 2017: 9).

Türk tarihindeki göçlerle ilgili edebî birikim en azından mübadele için 1990'lı yıllardan sonra oluşmaya başlamıştır. Mübadil anılarını dinleyen ikinci ve daha sonraki kuşaklar ile bazı yazarlar, anıları romana dönüştürmüşlerdir. Bunlar, Türk edebiyatında konusundan kaynaklı olarak mübadele romanları olarak adlandırılmıştır. Mübadeleyi konu alan romanlar diğer romanlardan farklıdır. Çünkü roman, toplumsal ve bireysel hayatı yansıtmaya çalışırken mübadele romanlarında sosyal olaylar, roman üzerinden okunur. Diğer bir ifadeyle roman belge hüviyetiyle edebiyat zeminine taşınarak konuyu Türk okurunun dikkatine sunar. Böylece roman, bireysel ve toplumsal hayatı yansıtmaya özelliğinden sıyrılarak sosyal olayların yazarların yaratıcılığı üzerinden okunduğu bir özelliğe dönüşür. Bu nedenle bu romanlara, edebiyat bilimi dışında yaklaşılar (Akgün-

Kumsar, 2018: 19). Romanlardaki olaylar, insanın yaşadığı derin acılar, anlatılara yansıyan kültürel ve coğrafi özellikler bu açıdan belge niteliğindedir ve gerçektir. Bir diğer ifadeyle mübadillerin, hüznüleri, sevinçleri, anıları ve bireysel olarak yaşadıkları, Türk ve Rumların ilişkileri detaylı bir şekilde romanlarda yer bulur. Bu bilgiler, başta tarih olmak üzere, coğrafya, sosyoloji, kültür tarihine katkılar sunabilir niteliktedir.

Mübadele konusunu ele alan romanlar, yukarıda da ifade edildiği gibi 1990'larda ortaya çıkmış ve 2000'li yıllarda artış göstermiştir. Bu romanlardan birkaçı, *Mübadiller* (Yılmaz Gürbüz), *Ah Mama Mu (Ah Anneciğim)* (Handan Gökçek), *Giritli Mustafa* (Ertuğrul Erol Ergir), *Suyun Öte Yanı* (Feride Çiçekoğlu), *Kritimu (Giritim Benim)* (Saba Altunsay), *Ihlamurlar Açarken* (Güngör Mazlum), *Mübadele Günlerinde Aşk* (Belgin Karabulut), *Gülcemal (Tülin Çayırıcı)*, *Pembe Sardunya* (Sefa Taşkın), *Sinesaf* (Ferda Bozoklar Ardalı), *Eleni'nin Kızı Halime, Toprağım Teos, Cansuyum Ege* (Celal Özcan), *Mübadil* (Handan Öztürk), *Maria - Göç Acısı* (Ertuğrul Aladağ), *Pavli Kardeş* (Fikret Otyam), *Düşlerde Kalan Mübadele* (Ferda Bozoklar Ardalı), *Elveda Rumeli* (Murtaza Kölemezli), *Büyük Ayrılık* (Kemal Anadol), *Düşlerde Kalan Girit, Emanet Çeyiz'dir* (Kemal Yalçın) (Arı, 2017: Akgün-Kumsar, 2018: 29; Karabulut, 2022: 355). Görüleceği üzere mübadeleyle ele alan romanlar gün geçtikçe artmaktadır. Aypak, Türk edebiyatında mübadele romanlarının mübadeleden 60-70 yıl sonra yazılmaya başladığını belirterek asıl bu alandaki çalışmaların 21. yüzyılda yoğunlaşarak Türk edebiyatının en üretken kısmını oluşturduğunu dile getirmiştir (Aypak, 2019: 16).

2. YÖNTEM

Mübadelenin siyasi ve sıkıntılı yönleri, çeşitli çalışmalarda akademik düzeyde ele alınmıştır. Buna karşın mübadelenin insanlarla ilgili yönü, bireysel anıları ise

uzun süre yazılmamıştır. Türkiye'deki ilk mübadillerin çoğu yerleşme, uyum ve güvenlik sorunlarından dolayı olarak yaşadıklarını yazıya aktaramamıştır. Ancak ikinci nesiller ve/veya araştırmacılar konuya eğilmeye başlayınca mübadele anıları edebiyata girmeye başlamıştır. Anılarda, yaşanan çevreye, kültürel özelliklere dair bilgiler de aktarılmıştır. Bunlar, özelde yöre halkı ve bireysel araştırmalar için genelde de mübadeleyle ilgili birikim oluşturmak amacıyla incelenmeyi ve tasnif edilip değerlendirilmeyi beklemektedir. Bu çalışma da temelde böyle bir amacı gerçekleştirmek için hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında Emanet Çeyiz adlı bir mübadele romanında geçen Niğde ve çevresi ile ilgili anılar ve mübadelede Niğde'nin önemi ortaya çıkarılmak istenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Kemal Yalçın ve Emanet Çeyiz Romanı

Kemal Yalçın, 5 Eylül 1952 tarihinde Denizli'nin Honaz ilçesinde doğmuştur. Eğitimini sırasıyla, Isparta Gönen İlköğretmen Okulu; İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu ve İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde tamamlamıştır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde (Kırşehir-Kaman, İstanbul-Kabataş ve Bakırköy liseleri) felsefe öğretmenliği yapmıştır. 1978 yılında öğretmenlikten ayrılmış, gazetecilik ve yayıncılık yaşamına girmiştir. 1982'de çeşitli sıkıntılar nedeniyle Almanya'ya gitmiştir. Orada Bremen Üniversitesi Felsefe Bölümünde "Bilgi Teorisi, Türkiye'de Felsefi Düşüncenin Gelişimi ve Şeyh Bedreddin" konusu üzerinde çalışmıştır. Yalçın, Almanya'nın Bochum şehrinde, 30 yıl Türkçe öğretmenliği yapmış ve 2018 yılında emekli olmuştur. Yalçın edebiyat alanına şiirler yazarak başlamıştır. Daha sonra roman ve öyküler de yazmıştır. Sürgün Gülleri, Geç Kalan Bahar ve Barış Sıcağı, şiir kitaplarıdır. *Emanet Çeyiz*, *Seninle Güler Yüreğim*, *Sarı Gelin/Sarı Gyalin*, *Haymatlos-Dünya Bizim Vatanımız*, *Süryaniler ve Seyfo* romanlarından. Yaban Gülü, şiir ve öykü kitabıdır. *Sınıfta*

Çiçek Zor Açar, hikâye kitabıdır. *Dedem Almanya'ya Geldiğinde*, *Köln*, *Uçurtmam Bulutlara Takıldı*, *Yavrusunu Arayan Kuş*, *Minarede Bir Kuş Var*, *Ak Sakallı Dede*, *Hayalimdeki Okul*, *Yavru Sincap'ın Rüyası* iki dilli öykü kitaplarıdır. Yazarın bugüne kadar 30 kitabı yayımlanmıştır. Yazar hayatının tüm mirasını 2016 yılında Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü'nde kendisi adına kurulan Kemal Yalçın Arşivi'ne bağışlamıştır (<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yalcin-kemal>).

Yalçın eserlerinde, barış, toplumsal uyum, dostluk, soykırım, iklim değişikliği ve çevre sağlığı konularını ele almıştır. Eserleri Yunanca, Fransızca, İtalyanca başta olmak üzere pek çok dile çevrilmiştir.

Emanet Çeyiz-Mübadele İnsanları adlı roman Yalçın tarafından 1998 yılında yayımlanmıştır. Bu eserde yazar, Denizli'nin Honaz ilçesinde yaşayan bir Rum ailenin, mübadele sırasında Yunanistan'a gönderilirken yazarın dedesine bıraktığı çeyizi, yaklaşık seksen yıl sonra aileye geri verme serüvenini anlatır. Yalçın, Minoğullarının bıraktığı çeyizi onlara ulaştırmaya çalışırken Yunanistan'da onların yerleşmiş olabileceği yerlerde dolaşır ve oradaki mübadillerle görüşür. Daha sonra o mübadillerin isteği üzerine Türkiye'de onların yaşadıkları yerleri bulup isteklerini yerine getirmeye çalışır. Bu esnada da Türkiye'deki mübadillerle görüşür. Romanda her iki taraftan dinlediği on beş Rum ve on beş Türk mübadilin yaşam öyküsünü ve duygularını kendi ağızlarından aktarır. Yazar romanda her iki tarafın mübadele sırasında karşılaştıkları güçlükleri ele alır. Roman, "Büyük acıların, vefanın, dostluğun, barışın, umudun ve insan sevgisinin romanı" olması adına yazılır. Eser, 1998'de Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü ve Kültür Bakanlığı Roman Başarı Ödülü'nü; 1999'da da Türkiye-Yunanistan Dostluk ve Barış Ödülü'nü almaya hak kazanmıştır. Yazar eserinde her iki tarafın da çektiği acıları, sıkıntıları ve özlemleri dile getirmiştir (Doğan-Üstün, 2016:145-146).

3.2. Esere Göre Niğde ve Çevresinde Mübadele

Romanda 1923 yılında imzalanan mübadele protokolü öncesinde de Batı Anadolu'daki bazı Rumların iç bölgelere gönderilmesi hususunda kayıtlarda bulunmaktadır. Millî Mücadele sırasında Batı Anadolu'da Yunanlılar tarafından yapılan haksız işgallerden bahsedilmektedir. Bu işgaller sırasında gayrimüslim halkın işgallere destek ve lojistik sağladıkları; buna karşılıkta Türk hükümetinin bu işgallere destek sağlayan gayri Müslimleri Anadolu'nun iç bölgelerine iskâna tabi tuttuğu bilgisine yer verilmektedir. Roman'da özellikler İzmir, Isparta, Burdur ve çevresinden Kayseri merkezli bir iskân politikasının izlendiği ifade edilmektedir. Kayseri güzergâhı sırasında iskâna tabi tutulanların geçiş güzergâhında Niğde ve çevresi de yer almaktadır. Romanda iskân sırasında birtakım sıkıntılarında yaşandığı anlatılmaktadır. İskân edilenlerin bir kısmının arabalarla, bazılarının ise araba tedariki yetmediği durumlarda yaya olarak yollarına devam ettikleri anlatılmaktadır. İskân edilenleri Kayseri ve Develi çevresinde bazı yerleşim birimlerine yerleştirildikleri anlatılmaktadır.

Romanda olaylara şahit olan kişilerin anlatımlarına da yer verilmiştir. Bu kişilerde biri Kayserili Karabaş'tır. Karabaş'ın anlatımlarından Millî Mücadele yıllarında Yunanlılar ve gayrimüslimlerin Türk halkına yönelik kötü davranışlarda buldukları buna tedbir olarak da olaylara karışan gayrimüslim ahalinin iç bölgeler iskân edilişi hikâye edilmektedir. İskân sahasının Kayseri ve Develi çevresinde yoğunlaştığı; bu yerleşimlere gidişlerinde Niğde dâhilinde Ulukışla ve Misli'den geçişlerinden bahsedilmektedir (Yalçın, 1999: 27-30).

Romanda anlatımlarından bahsedilen diğer bir kişi ise Kayserili Anastasia'dır. Bu kişinin de romanda benzer bilgiler verdiği görülmektedir. Gayri Müslimlerin bir

kısının Millî Mücadele yıllarında Yunanlılar ile birlikte hareket ettiği, buna tedbir olarak Türk hükümetinin olaylara karışan gayrimüslimleri iç bölgelere iskânı hikâye edilmektedir (Yalçın, 1999:9-11).

1923 yılında gerçekleşen mübadele ile ilgili olarak da romanda ismi zikredilen kişilerin anlatımlarından istifade edilmiştir. Bu isimlerden biri Nevşehirli Demirci Yanni'dir. Demirci Yanni Nevşehir'de doğmuş ve altı yaşında Yunanistan'a mübadil olarak göç etmiştir. Nevşehir'de iken durumlarının iyi olmasına rağmen Yunanistan'a gittiklerinde yoksulluk çektikleri bilgisi aktarmıştır. Nevşehir'de durumlarının iyi olduğu üç katlı evde oturdukları; annesinin evin çatısında elma, armut kuruttuğundan bahsedilmektedir. Başta üzüm olmak üzere Nevşehir'deki armut ve elmanın tadını Yunanistan'da bulamadıkları anlatılmıştır. Yanni'nin 1974 yılında Nevşehir'e gelerek babasının evini ve hayatta kalan komşularını bulduğu bilgisi de romanda anlatılmıştır (Yalçın, 1999: 5-6).

Romanda ismi zikredilen diğer bir kişi ise Eskişehirli Demirci Petro Kabasakaloğlu'dur. Bu kişinin eşinin annesi ve babası, Nevşehirli olduğu kaydedilmiştir. İsmi geçen diğer kişiler arasında Kayseri'den mübadeleye tabi tutulan Sultana Kastenidu yer almaktadır. Bu kişinin babasının Sivas'ta pastırmacı, amcasının da Kayseri'de kalaycı olduğu, 1924 yılında Selanik üzerinden önce Kirivçi'ye (Kivota) gittikleri, burada Rumca bilmedikleri için oldukça sıkıntı çektikleri anlatılmaktadır (Yalçın, 1999: 9).

Kayserili Karabaş/Vasili Karabaş ise ismi eserde zikredilen kişiler arasındadır. 1903 yılında Kayseri'nin Beşkardeş Köyü'nde doğduğu; mübadeleye tabi tutulduğunda 20 yaşlarında bulunduğu; romanın yazarına hikâyesini anlattığında ise 91 yaşında olduğu belirtilmektedir. Yunanistan'da soyadının değiştirilmesi istendiğinde ise; *"Ben Kayserili Karabaş doğdum, Kayserili Karabaş öleceğim"*

(Yalçın, 1999: 26) şeklinde tavrı gösterdiği anlatılmaktadır. Türkiye’de mutlu bir hayatlarının bulunduğunu; Yunanistan’a gittiklerinde ise zorluklarla karşılaştıkları hikâye edilmektedir.

Romanda ismi zikredilen diğer bir mübadil ise Aleco-Anna Ferteklidis ile eşi Anna Ferteklidis’dir. Romanın yazarı Aleco-Anna Ferteklidis ve Anna Ferteklidis ile görüşmeleri sırasında evlerinde çok sayıda kitaplarının olduğuna dikkat çekmektedir. Kitapların çoğunlukla Yunan harfleri ile yazılmış ansiklopedi, sözlük, roman tarzında olduklarını belirtmektedir. Babasının mübadele sırasında getirdiği Nevşehir halılarından bahsetmektedir. Ayrıca Nevşehir Salnamelerinden bahsederek çocukluk yıllarında gittiği okul hakkında bilgi vermiştir. Yine yapılan röportajda çocukluk yıllarında Nevşehir’in genel fiziki durumuna dair bilgilerde verilmiştir. Aleco-Anna Ferteklidis çocuklu yıllarına ait hatırladıklarını geniş bir şekilde yazara anlatmaktadır (Yalçın, 1999: 123-124).

İsmi zikredilen diğer bir mübadil ise Gülşehirli Kosta’dır. Gülşehirli Kosta’nın 1985 yılında Gülşehir’e gidip geldiği belirtilmektedir. Kosta yazar ile yaptığı görüşmede babasının Gülşehir’in muhtarı olduğunu; 1915 yılında Gülşehir’de doğduğunu anlatmaktadır. Ailesinin varlıklı olduğunu, Kızılırmak kenarında bulunan evlerinde çocukluğunun ilk yıllarının çok iyi geçtiğini belirtmektedir. 1924 yılında gerçekleşen mübadele ile 450 hane ile birlikte Gülşehir’den ayrıldıklarını dile getirmektedir. Gidiş güzergâhları hakkında da bilgi veren Kosta babasının tuttuğu bir araba ile önce Ulukışla’ya oradan da Mersin’e ulaştıklarını Mersin’den vapur ile Selanik’e gittiklerini anlatmaktadır. Anlatımların devamında Kosta mübadeleden 61 yıl sonra 1985 yılında Türkiye’ye gelerek Gülşehir’i ziyaretinden bahsetmektedir (Yalçın, 1999: 117-118).

Kosta, "Kızılırmak Köprüsü'nü geçince birinci kapı bizim evdi ... Evimiz yerinde duruyordu. Çarşıda... dükkânımızı buldum. [Oradakilere] baba ocağını görmeye geldiğimizi söyledik. Onlar da Kozana'dan gelmişler... Kahvedeki yaşlı hocanın babası, yanımdaki arkadaşın babasıyla tanıdık çıktı. Hepimizi evine götürdü... Bizi misafir etti. Ertesi gün bizim başa gidip muhabbet etmek istedik... Kasaba gittim. Dört kilo et aldım. Parasını verecektim. 'Sizden para almıyorum. Sizin atalarınızın emekleriyle, mallarıyla yaşadık... Hepiniz sağ olun!' diye gönlümü aldı... Dolmuş tuttuk... Biz altı kişiyiz. Altı kişi de onlardan bindi. Bağımızın bulunduğu Araplı mevkiine gittik. Durup durur bağımız, bahçemiz..." (Yalçın, 1999: 118) şeklinde yaptığı ziyareti anlatmaktadır. Ertesi sabah ise Gülşehir'de kaldığı evde bazlama yapıldığını onu yediklerini; sonrasında ise kendisine ev sahiplerinin mevsim gereği yetmişmiş olan kuru üzüm ve zerdali gibi meyvelerden verdiklerinden bahsetmektedir.

3.3. Esere Göre Mübadele'den Önce Türk ve Rumların İlişkileri

Romadaki anlatımlardan Türkler ve Rumların mübadeleden önce iyi komşuluklar ve arkadaşlıklar içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Birbirlerinin düğünlerine çağırılmışlar ve orada eğlenmişlerdir: Kayserili Karabaş, Kayseri'de Türklerin onlara da düğünlerde oku (davetiye) gönderdiklerini belirtmiştir. Düğünlerde güreş vb. etkinliklerin yapıldığını ifade etmiştir. Mübadele yıllarından akıllarında kalan Türk arkadaşlarının Mustafa Efendi, Ali Efendi, Ali Bey, Hasan Çavuş, Ötek Omar olduğunu söylemiştir (Yalçın, 1999: 26).

Rumların şahıs adları, kolay söyleyiş sağlamak amacıyla Türkler tarafından değiştirilebilmiştir. Buna Rumların da uyum sağladığı, itiraz etmediği görülmektedir:

Ablamlar evde kendi aralarında konuşuyorlardı. Düğme lazımmiş. Duydum. Hemen gidip ağabeyimin dükkânından söylemeden bir kutu düğme alıp geldim. Verdim ablama. – Alihsan bu ne? - Düğme... - Kim istedi bunu senden. - Siz demin konuşuyordunuz, duydum... - Mina'ya sormadan mı aldın? – Sormadan (...). - Bir daha kendi dükkânımızdan bile, sormadan bir şey alma! (...) Aleksandros. *Türkler 'Alihsan' derdi. Biz de Türkçe konuştuğumuzdan, evde de Alihsan diye çağırırlardı* (Yalçın, 1999: 123-124).

Kayserili *Anastasia*, Kayseri'ye üç saat uzaklıkta Isba Mahallesi'nde doğmuş. Bu mahalle Türk köyüymüş ve sadece onların ailesi Rum'muş. Köylülerle iyi anlaşmış. Komşularıyla birlikte çulhalık dokurlarmış (Yalçın, 1999: 39).

3.4. Niğde ve Çevresinde Sosyal ve Kültürel Yaşam

Rum ve Türk mahalleleri genellikle ayırır, ama sosyal yaşamda bir arada oldukları görülür. Bazı Rumların Türk köylerinde tek bir Rum ailesi olarak yaşadıkları da görülmektedir. Aleko Ferteklidis'in anlattıklarına göre Rumlar, Nevşehir Kalesinin yukarı taraflarında Büyükkaya denilen yerde; Türkler ise Nevşehir Kalesinin aşağı taraflarında oturmaktadır. Rum Mahallesi de ayrı çarşısı vardır. Buna Küçük Çarşı denilmiştir. Yine Kayserili Karabaş, Türk komşularıyla yardımlaşarak çulhalık dokuduklarını ifade etmiştir. Sosyal yaşamda evlerin damlarında elma ve armut kurutma şeklinde kışlık hazırlıkların yapıldığı da Nevşehirli Yanni'den öğrenilmektedir (Yalçın, 1999: 5-6; 27-30).

Nevşehir'de Rumlar, Nevşehir Rum Okulu tarafından Rumca harflerle Türkçe yazılmış kitaplar basmışlardır. Bu kitaplardan birkaçı da 1911-1913 Nevşehir Salnameleridir. İstanbul'da basılan bu kitapta, Nevşehir'in o yıllardaki kültür, sanat, edebiyat yaşamı, sosyal ve demografik yapısı fotoğraflarla da

canlandırılarak anlatılmaktadır. Kitapta şiiirlere, atasözlerine, deyimlere, fıkralara da yer verilmiştir (Yalçın, 1999: 122).

Nevşehir'deki Rumlar, o yıllarda çocuklarını eğitim almaları için bulunan Rum okuluna göndermişlerdir. Nevşehirli Aleko Ferteklidis, *“gözümün önünde şimdi. Görüyorum. Beş yaşında iken, ben işte bu fotoğraftaki Rum mektebine gidiyordum. Fabrikaymış da mektep yapmışlar”* (Yalçın, 1999: 77), şeklinde anlattığı anılarında bu bilgiye yer vermiştir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla okula beş yaşından itibaren kayıt alınmaktadır.

Nevşehirli Yanni'nin anlattıklarına göre Nevşehir içinden yörük göçleri geçmektedir. O, bu göçlerde büyük çanlı develeri hatırlamaktadır (Yalçın, 1999: 5-7).

“1914'te seferberlik olunca babam askere gitti. Üç amcam vardı. Biz dört kardeştik. Sonra, köyün tüm erkeklerini alıp gittiler. Kadınlar, çocuklar kaldı geriye. Orağın içindeydik. Buğdayları kim biçecek? Anam cesur kadındı. Anam biçiyor, kardeşim topluyor, ben de yardım ediyordum. Biz hepsini tarladan topladık. O sene toplayamayanlar aç kaldı... Çocuklar ufaktı, biçemediler ekinlerini.

Büyük Çarşı'daki kunduracı, demirci, bakırcı gibi zanaatkârların hepsi Rum'du. Yalnız babamın arkadaşı bir Türk tüccar vardı. 'Çavuşoğlu' diyorlardı” (Yalçın, 1999: 27).

Kayserili Karabaş'ın anılarına göre Rumlar, Yunanlılarla Savaş esnasında ve Ermeni tehcirinde kaygılar yaşamışlardır. Ancak onların, arkalarında Yunanistan olduğu için zor durumda kalmayacaklarına dair ümitlerinin olduğunu belirtmektedir (Yalçın, 1999: 25-27).

3.5. Anlatılarda Geçen Niğde ve Çevresindeki Yer, Mevki Adları

Araplı Mevkiisi: Gülşehir'e yakın, tarlaların bulunduğu bir yer adı olarak geçmektedir.

Beşkardeş Köyü: Kayserili Karabaş'ın doğduğu köydür.

Deuer: Gülşehirli Kosta'nın babasının koyunlarının bulunduğu bir yer olarak geçer Döğer, olduğu düşünülmektedir.

Everek: Bugünkü adı Develi'dir. Günümüzde Kayseri'ye bağlı bir ilçedir.

Gülşehir: Günümüzde Nevşehir'in ilçesidir. O dönemde Niğde'ye bağlıdır ve mübadil anılarına göre o dönemde 450 hane Rum nüfusunun bulunduğu bir yerleşim yeridir.

Gürümze Köyü: Kayserili Karabaş'ın anılarında geçmektedir. Kayseri'de bir yer adıdır.

Isba Mahallesi: Kayserili Karabaş'ın verdiği bilgiye göre Kayseri'ye üç saat uzaklıkta bir Türk köyüdür. Ancak köyde çok az Rum da yaşamıştır. Burada 300 odası olan büyük bir manastır varmış. Manastırın arazisi ve malı çokmuş. Manastıra deliler, huylular gelirmiş. Orada yatılı kalır, iyileşip giderlermiş.

Mersin: Genellikle İç Anadolu mübadillerin deniz yoluyla Yunanistan'a gitmek için geldikleri şehirdir. Onlar burada yurt dışına gitmek için gerekli işlemlerini de yaptırmışlardır.

Mistik: Niğde'nin Misli Köyü'dür. Everek'ten gelen mübadillerin bazıları, Ulukışla'ya gitmeden önce burada yaşamışlardır.

Tavrosun: Kayseri'nin Talas ilçesidir. Mübadeleden önce Yunanlılarla iş birliği yapılmaması için İç ve Doğu Anadolu'ya gönderilen Rumların, Kayseri'de tutulduğu yerlerden birisi olarak geçer: "Beni 'Tavrosun' dedikleri Talas'a götürdü. Eniştelere buldum. Paralarını verdim. Poriyas'ın oğlu da ordaymış, beraberlermiş. Babasının sekiz lirasını verdim. Anlattım ölümünü. Babamın ölümünü. Ağabeyimle eniştemi Kayseri'den Sivas'a sürmüşler... Onlara para gönderdik. Daha sonra eniştemi Erzurum'a sürmüşler. Ağabeyim Sivas'ta öldü sonra".

Ulukışla: Niğde'nin ilçesidir. Mübadiller buradan trenle Mersin'e gitmişlerdir.

3.6. Mübadillerin Türk Arkadaşları

Kayserili Karabaş komşu köyleriyle ilişkileriyle ilgili bilgilerde Türk arkadaşlarından da bahsetmiştir. Buna göre Beşkardeş Köyü yakınlarındaki köylerde yaşayan Türk arkadaşları, Mustafa Efendi, Ali Efendi, Ali Bey, Hasan Çavuş, Ötek Omar'dır.

3.7. Mübadele Yıllarında Rumların Yaşadığı Yerler ve Nüfusu

Nevşehirli Aleko Ferteklidis'e göre Nevşehir'de o günlerde sekiz bin kadar Rum yaşamaktadır. Rumlar, Nevşehir Kalesinin yukarı taraflarında Büyükkaya denilen yerde; Türkler ise Nevşehir Kalesinin aşağı taraflarında oturmaktadır. Türk

nüfusu Rum nüfusunun iki katı çoğunluktadır. Türk Mahallesinde Büyük Çarşı, Rum Mahallesinde Küçük Çarşı bulunmaktadır.

Kayserili Karabaş'a göre, Kayseri'nin Beşkardeş Köyü Rum köyüdür. Orada Türk yoktur. Köyde 24 hane Rum vardır.

Gülşehirli Kosta, 1924 yılında 450 hane Rum aileyle Gülşehir'den ayrıldıklarından bahsetmektedir. Buna göre Gülşehir'de en azından 450 hane Rum yaşadığı söylenebilir.

Isba Mahallesinde, yalnızca Kayserili Anastasiya'nın ailesi Rum'dur. Orada, yalnızca bir Rum aile yaşamaktadır.

3.8. Mübadillerin Özlemleri ve Memleketlerini Ziyareti

Gülşehirli Kosta, altı arkadaşıyla beraber 1985 yılının ekim ayında, tam 61 yıl sonra, memleketine gitmiş, evini ve dükkânını bulmuştur. Oradakiler Kozana'dan göç etmişler. Onlarla tanışmış ve sohbet etmiştir. Kozana'dan göç edenler de kendilerini çok iyi ağırlamıştır.

Aleko Ferteklidis de Nevşehir'e gelmiştir. Evlerini bulmuş. Ancak evlerinin bakımsızlıktan yıkılmak üzere olduğunu belirtmiştir. Babası da evlerini görmeyi çok istemiştir, ancak göremeden ölmüştür. Ablasına evlerinin oradaki çeşmeden su istemiştir. O da hâlâ suyu buz gibi akan çeşmeden bir şişe suyu ablasına götürmüştür. Evlerinin yakınlarında bulunan Büyük Pagania Kilisesinin de yıpranmış olduğunu, kulesinin de saat kulesi olarak kullanıldığını belirtmiştir.

Gülşehirli Kosta da 1985'te Gülşehir'deki evlerini ziyarete gitmiştir. Evleri Kızılırmak Köprüsünü geçince birinci kapı olan evmiş. Evlerini yerli yerince bulmuş. Çarşıda dükkânlarını bulmuş. Sonra bağlarının olduğu yere gitmiş. Oradakilere ikramda bulunmak istemiş, ancak ondan para almamışlar ve hatta çok da iyi ağırlamışlar. O, bu durumu şu şekilde anlatmıştır: "(...) Onlar da Kozana'dan gelmişler. Çok yakınlık gösterdiler. (...) Hepimizi evine götürdü. (...) Bizi misafir etti. Ertesi gün bizim bağa gidip muhabbet etmek istedik. (...) Kasaba gittim. Dört kilo et aldım. Parasını verecektim. 'Sizden para almıyorum. Sizin atalarınızın emekleriyle, mallarıyla yaşadık. Hepiniz sağ olun!' diye gönlümü aldı. Eti tepsiye koyup fırına götürdüm. Pişirdi. Parasını verecek oldum, o da almadı... 'Ekmekleri de benden olsun!' diyerek altı ekmek verdi. Dolmuş tuttuk. (...) Bağımızın bulunduğu Araplı mevkiine gittik. (...) Gece yarısına kadar bahçemizde kaldık. Döndük Gülşehir'e, sabah ayrılacağımızı söyledik. Evlerimizde kalan Türkler sabaha kadar bazlama yapmışlar. Bir çuval üzüm kurusu, bir çuval zerdali kurusu koymuşlar. 'Bunları götürüp oradakilere dağıtacaksınız. Bu üzümler, bu zerdaliler sizin bağınızın, bahçenizin meyvesidir...' dediler. Sarıldık birbirimize, verdikleri iki çuval kuru üzüm ve zerdaliyi olduğu gibi getirip dağıttık burda. Aslında mübadele olmamalıydı. Keşke orada kalsaydık.". Gülşehirli Kosta memleketine tekrar gelmeyi çok istemiş, ama bir daha da gelememiş. Memleket özlemine de herkes doğduğu yeri arar. Anasının, babasının memleketini, çocukluğunun geçtiği yeri özler. Sonra ne kadar büyürse büyüsün aklında hep oralar kalır, şeklinde dile getirmiştir.

Nevşehirli Demirci Yanni, Nevşehir'deki elma ve armutların tadını Yunanistan'da bulamamıştır. Bunu, "*Ben burada armut yemiyorum, burada Nevşehir'deki kokan armut yok! Üzümün tadı başkaydı orda.*"(Yalçın, 1999: 6) şeklinde ifade etmiştir.1974'te Türkiye'ye gelme izni çıktığında Nevşehir'e gitmiş, babasının

evini, komşularını bulmuş. Komşuları ‘Canın ne istiyor söyle, getirelim!’ dediklerinde, Nevşehir armudu ve üzümü istemiştir.

Kayserili Anastasia, memleketine gelmeyi çok istemiş ancak gelememiştir. Ancak evlerinin yerini bulacağını, evlerini tanıyacağını ifade etmiştir. Çok zengin oldukları için paralarını çömlerde biriktirmişler. Ancak yanlarına hepsini alamamışlar. Dedesi de bu yüzden, gide kalak paralarımızı, diye diye ölmüş.

Kayserili Karabaş, memleketine gelememiş, ama oralara gelenlerden memleketinin hikâyelerini dinlemiş ve oraların yine fakara olduğunu öğrenmiştir. Memleketini çok özlediğini, oralara gidemediği için üzgün olduğunu şu şekilde dile getirmiştir: “(...) oralara gidip gelenler oldu. Oralar yine fakaraymış, Türkiye’yi, Beşkardeş Köyü’nü, Kayseri’yi çok görmek isterdim, olmadı... Vakit 81 geçti şimdi, yaşlandım. Yaşım 91 oldu. Bugün var, yarın yokum! Ama oradaki tarlamız çok verimliydi, işte hâlâ gözlerimin önünde!”.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Emanet eyiz-Mübadele İnsanları romanında Niğde ve çevresinden 6 mübadilden bahsedilmektedir. Bu mübadiller, Nevşehirli Demirci Yanni, Kayserili Karabaş, Kayserili Anastasia, Sultana Kastenu, Nevşehirli Aleko Ferteklidis ve Gülşehirli Kosta’dır. Romanda Nevşehirli mübadil olarak dile getirilen Demirci Petro’nun kayınvalidesi ve kayınbabası hakkında bilgi yoktur. Onlar, yalnızca isim olarak geçmiştir.

Nevşehir ve Gülşehir’in o dönemde Niğde’ye bağlı olduğu düşünülürse romanda ismi geçen üç mübadilin Niğde’den gittiği söylenebilir.

Nevşehirli Aleko Ferteklidis'in ise Niğde şehir merkezine bağlı Fertek Köyünden olduğu ve Nevşehir'de yaşadığı düşünülmektedir. Ancak Niğde'deki hayatı ve faaliyetlerine dair anılarda bir bilgi yer almamaktadır.

Romanda anlatılanlara göre Batı Anadolu'da bulunan Rumların bir kısmı, mübadele kararı çıkmadan önce Niğde ve çevresine göç ettirilmiştir. Osmanlı tebaası olan Rumlar'ın, Batı Anadolu'nun Yunanlılar tarafından işgali sırasında Türkler aleyhine faaliyetlere katılmamaları düşüncesiyle Burdur, Isparta, Denizli'den Kayseri'ye, Erzurum'a ve Sivas'a gönderildikleri romanda anlatılmaktadır. Bu tedbir, hükümet tarafından alınmıştır. Bu göçler esnasında Rumlar'a jandarmanın eşlik ettiği ve onların kontrollü bir şekilde Niğde ve çevresindeki köylere yerleştirildikleri anlaşılmaktadır. Bu iskân sırasında itaatsiz davranan bazı Rumlar'ın Erzurum veya Sivas'a gönderildiği anlatılmaktadır.

Romanda mübadele esnasında Rumlar'ın, çoğunlukla Ulukışla'dan trenle Mersin'e geçtikleri ve oradan gemiyle Yunanistan'a ulaştıkları; Everek'ten (Develi) gelen mübadillerin ise bir süre Mistik (Misli) Köyü'nde yaşadıkları bilgisi yer almaktadır.

Mübadil anılarından anlaşıldığı kadarıyla mübadeleden önce Türklerle Rumlar'ın ilişkileri çok iyidir, birbirleriyle bir sorunları yoktur. Mübadeleden önce birbirlerinin düğünlerine gidip geldikleri, birlikte dokumacılık yaptıkları bilgileri yer almaktadır. Millî Mücadele sırasında işgallerin başlamasıyla Rumlar'ın düşmanca tavır geliştirmeleri yüzünden gerginlikler başlamıştır.

Romanda tamamı Rumlar'dan oluşan köy olarak Beşkardeş Köyü'nün ismi verilmiştir. Onun dışındaki yerlerde Türk ve Rum nüfusunun farklı mahallelerde

de olsa iç içe yaşadıkları anlatılmaktadır. Nevşehir’de Kale’nin yukarı tarafında Rumlar, aşağı tarafında Türkler yaşamaktadır.

Mübadillerin nüfusuyla ilgili bilgiler ise bazen kişi bazen de hane olarak verilmiştir. Romanda geçen mübadil sayılarıyla ilgili Nevşehir’de 8000 kişi, Gülşehir’de 450, Beşkardeş Köyü’nde 24 ve Isba Mahallesinde 1 hane olarak ifade edilmiştir. Mübadelenin yapıldığı yıllardaki Niğde ve çevresindeki genel nüfus sayıları dikkate alındığında bölgede önemli miktarda Rum nüfusunun olduğu görülmektedir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

Akgün, A.-Kumsar, İ.A. (2018). *Mübadil Türklerin Romanı (Mübadele Romanları Üzerinde Bir Değerlendirme)*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Arı, K. (2012). *Büyük Mübadele-Türkiye de Zorunlu Göç 1923-1925*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Arı, K. (2017). “Türk Roman ve Öyküsünde “Mübadele”. Tarih ve Günce Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi, 1(1): 5-28.

Aypak, A. (2019). *Türk Edebiyatında Girit Mübadelesini Anlatan Romanların Tema Bakımından İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Doğan, A.-Üstün, K. (2016). "Türk-Yunan Mübadelesinin Türk Romanına Yansması: Savaş'ın Çocukları/Girit'ten Sonra Ayrılık, Kuşaklar Ya Da Ayrılık Yaşantısı, Girit'ten Cunda'ya Ve Hasret Romanlarında Mübadele", *Turkish Studies*, 11(20): 141-160.

Doğruyol, H. (2016). *1990 Sonrası Türk Romanında Türk-Yunan Mübadelesi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Düşgün, U. (2017). *1923 Lozan Mübadelesinin Türk Romanına Yansması*, Yayınlanmamış doktora tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Erdal, İ. (2006). *Türkiye ile Yunanistan Arasında Mübadele Meselesi (1923-1930)*, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yalcin-kemal>

<https://www.biyografya.com/biyografi/26726>

<https://www.seslisozluk.net>

Karabulut, M. (2022). "Türk Romanında Mübadele", 6th International Conference on Innovative Studies of Contemporary Sciences ,Agust 1-2, Tokyo – Japan: 354-358.

- Kodaman, Ö. (2008). *Türkiye İle Yunanistan Arasında Nüfus Mübadelesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maraş.
- Millas, H. (2005). *Türk ve Yunan Romanlarında Öteki ve Kimlik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Öksüz, H. (2000) "Türk-Rum Nüfus Mübadelesinin Sebep ve Bazı İstisnaları", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 16/48: 753-769.
- Sepetcioğlu, T. E. (2014). "İki Tarihsel "Eski" Kavram, Bir Sosyo-Kültürel "Yeni" Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir?", TSA, 18/3: 49-83.
- Sezer, S. (2012). *Lozan ve Mübadele*. T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Yalçın, Kemal (1999). *Emanet eyiz (Mübadil İnsanları)*. Doğan Kitap, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

With the Turkish-Greek Exchange Agreement, it was decided that the Orthodox Greeks living in Anatolia and the Muslim Turks living in Greece would be mutually displaced. In accordance with the agreement, efforts were made to emigrate the people in a short time. The migration of people has caused various problems in the social and economic fields, especially in security. These aspects of exchange have been addressed at the academic level in various studies. On the other hand, the human aspect of the exchange and its memories have begun to be collected and examined in a more limited manner in recent years. Most of the first immigrants could not write down their experiences due to

settlement, adaptation and security problems. However, when second generations and/or researchers began to focus on the subject, the aspects of the exchange specific to everyone became more curious.

Method

These have also been tried to be discussed in detail in the literature. The transformation of exchange memories into stories and novels enabled the transfer of information about the exchange, the environment and cultural characteristics. Therefore, literary works reflecting the exchange life are documents that can provide data in terms of both the transportation process of the exchange, the experiences of the people, and the processes after reaching the relevant settlement. These are waiting to be examined, classified and evaluated for local people and individual research, and in order to create knowledge about exchange in general. The main aim of this study is to achieve this. Within the scope of the study, it was aimed to reveal the memories about Niğde and its surroundings in an exchange novel called Emanet Çeyiz, the importance of Niğde in the exchange, the exchangees going around Niğde and their adventures. The study was discussed within the framework of a brief information about the population exchange, the novel Emanet Çeyiz, and the data of Niğde and its surroundings in the novel.

Findings

Prose literary products created by using exchangee memories are called exchangee novels and are considered within the novel. One of these novels that is considered as a document is the novel Emanet Çeyiz (Exchange People). In this novel, it is determined that there are six exchangees from Niğde and its surroundings: Demirci Yanni from Nevşehir, Karabaş from Kayseri, Anastasia from Kayseri, Sultana Kastenu, Aleko Ferteklidis from Nevşehir and Kosta from Gülşehir. There is no information about the exchangees from Nevşehir, whose names are mentioned as Demirci Petro's mother-in-law and father-in-law; they are only mentioned as names. Considering that Nevşehir and Gülşehir were connected to Niğde at that time, it can be said that the three exchangees mentioned in the novel went from Niğde. It is thought that Aleko Ferteklidis from Nevşehir was from Fertek Village connected to Niğde city center and lived in Nevşehir. However, there is no information about this in the memoirs. According to the novel, some of the Greeks in Western Anatolia were migrated from various parts of Anatolia as a precaution before the decision to exchange populations in Niğde and its surroundings. The Greeks, who were Ottoman subjects, were brought from Burdur, Isparta, Denizli to Kayseri, Erzurum and Sivas, as far as it was determined, in order to prevent them from fighting against the Turks by making an agreement with Greece. The government took

this precaution and planned the migration. It is understood that the gendarmerie accompanied the Greeks during these migrations and that they were placed in villages under control. It is stated that those who caused disagreements were sent to Erzurum or Sivas. It is estimated that Niğde could also be a route in this migration to Kayseri.

It has been determined that during the migrations during the exchange, the Greeks mostly went from Ulukışla to Mersin by train and from there they reached Greece by ship. It has also been understood that the Greeks who came from Everek (Develi) lived in the village of Mistik (Misli) for a while.

Conclusion and Discussion

As understood from the memories of the Greeks, the relations between the Turks and the Greeks were very good before the exchange, they had no problems with each other. However, tensions started after the National Struggle. It is seen that there was communication such as going to each other's weddings and doing weaving together before the exchange.

Beşkardeş Village is given as the village where only Greeks lived in the region. Apart from that, it is understood that the Turkish and Greek populations were intertwined, but their neighborhoods may be different. In Nevşehir, the Greeks live on the upper side of the Kale and the Turks on the lower side. It is also stated that the Greeks had a separate bazaar (Küçük Bazaar). However, the Greeks also did joint trades with the Turks in the Büyük Bazaar. There is also information that most of the bazaar tradesmen were Greeks.

The exchangees sometimes expressed the Greek population as a number and sometimes as a family. It was stated that the Greek population in Nevşehir was 8000. There were 450 households in Gülşehir; 24 in Beşkardeş Village; and 1 household in Isba Neighborhood. It is understood from this that there was a significant Greek population in Niğde and its surroundings.